

çó»; «si algú dona franquca sens reeñçó a son servu, [d]aquell qui la dita franquca aurà reebuda o sos fills no deven appeylar en juhi lo dit padrón»; «Dementre lo catiu --- deja re de la reeñçó, tota via roman la senyora devés lo senyor», *CostTort* (Ol, 356 63, 65).

En el dret civil privat era la redempció d'una venda a carta de gràcia: «la dita *remsó* ---» en doc. que presentaven els pagesos vigatans de Vilalleons al Duc de Girona, a. 1385 (FSolà, *Monogr Hist de Puig-l'Agulla*, 1916, p. 24).

Remçonar. La forma sàvia *redempció*, que es documenta des de 1373 (*AlcM*) i 1486 (*DAG*) s'ha usat només en sentit moral o religiós.

Remença, antic *reemença*, derivat que formà el català des del verb *reembre* amb el sufix d'abstracte *-ença* (cf. *temença*, *aparença*, *corrença* etc.), per expressar el preu que pagava el pagès serf per redimir-se i eximir-se dels drets imposats pels senyors. Mot peculiar del català, sense resposta en llatí ni en les altres llengües romàniques.¹ Segons el *DAG* la *remença* fou legalitzada en les Corts de Bna. l'any 1283, i abolida el 1486; *AlcM* només en recull testimonis des de 1357; però ja es troba el mot aplicat a un pagament per rescatar un deute o venda, en l'any 1285: «venda feta per *reemensa* de semblant quantitat» (R. 428) *InuLC*; i per als pagesos: «ab hòmens e ab fembres, *resamenses* de persones e juredicions» a. 1345; «homines proprii --- et de *rehemença*» 1412 (Mar, 241), *InuLC*. Veg. sobretot les obres monogràfiques de Piskorski i de Ed. de Hinojosa (*El régimen señorial y la cuestión agraria en Cataluña durante la E M*, Bna. 1905).

Mentre tingué vigència la institució, *remença* no s'usà més que com a abstracte netament jurídic; per anomenar els pagesos que hi estaven subjectes se'ls deia *homes* o *pagesos de remença* (pseudo-Boades, *DAG*, *pagesos de resamensa* Joan Buada, c. 1490, *AlcM*; Lab no 1840; Lab. 1864. *homes pagesos o esclaus de remensa*); això últim ho digué només Ausiàs Marc, amb metàfora de lírica amatorià: «Yo viu uns ulls haver tan gran potença / de dar dolor e prometre plaher! / yo, smaginant, viu sus mi tal poder / qu'en mon castell era sclau de *remença*; / yo viu un gest ---» (CI, 2d), ja amb perspectiva històrica, però aplicat a la institució de dret públic, i ja no com a terme de condició civil, en un passatge dels *Novells Ardits*, de c. 1540: «que per dits deputats fos scrit als presidents que volguessen proveir en appegar los braços, com se féu en temps de les *remences*» (IV, 139). En forma elíptica, *els remences*, un *remença*, convertit en masculí, no és inversemblant que ja es digués abans col·loquialment, però no consta fins a les Històries de Catalunya de mj. S. XIX (V. Balaguer, A. de Bofarull).

Redemptor [3^r quart S. XIV, Cròn del Cerimoniós] 1502, *Vocab Cat-Al* de 1502 (§ 76) i *remtor* (seguint *reembre*) en una *Passió* del S. XIV (*AlcM*, s. v.); «Verge de la Mercè, *redemptora* de catius», Verdaguer, «Als vint anys somiava amb la glòria / --- / construí un Estat, la pàtria amada / deixar per sempre alliberada, / ésse' un heroi o un *redemptor*», Coromines (*Elegia de València*, 9f, 1935, O. C., 1396); *redemptorista*;

irredempt; *irredemptisme*, extensions dels italians *terre irredente*, *Italia irredenta* [S. XIX], la part d'Itàlia que quedà en mans d'Àustria des de mj. S. XIX fins a 1918, *irredentisme* [en it. 1877]. *Irredimible* *Corredemptor* *Redemptor*

ALTRES DERIVATS del ll. *emere*, de forma paral·lela a *redimere*: *Eximir* [DTo 1647], pres del ll. *eximère* 'treure a fora', 'eximir', *eximent*; *eximible* *Exempt*, ll. *exemptus*, part. p. de *eximere* [1399, BMetge, *Somni*:] «N. S. Déu, és sobre natura --- e ordonà que la dita concepció fos immaculada e *exempta* de tota taca», «dones --- entén que fort poques en nombre ne sien *exemptes*», ed R1, 246 24, 322.11; «privilegiat», [DTo 1647], *exempció* [DTo 1647, però no degué ser gaire usual perquè Lacav. prova de reemplaçar-lo per *eximiment*, que no prosperà]; *exemptar* *Eximi* [1803, Belv.], ll. *eximius* 'privilegiat, que no és cosa corrent'.

Dirimir [«d el matrimoni» Belv.], ll. *dirimere* 'partir, separar', 'interrompre, posar fi a', format amb el prefix *dis-* que indica separació (i rotacisme de la *-s-* en *-r-*); *diriment* [Belv.], *dirimible*, *dirimidor* *Peremptori* [Lacav. · *p*· precís, *dilació peremptòria* ampliatio extrema], pres del ll. *peremptorius* 'que mata', 'peremptori, definitiu', derivat de *perimère* 'anorrear', 'matar', pròpiament 'acaparar totalment'; *peremptòriament* [Lacav.]; *peremptorietat*; *perempció*

¹ Ni a França, on a penes es troba algun mot rar i no ben igual. tol *rezensà* verb, i un hapax fr ant. *raence*, de formació complexa i no ben paral·lela, FEW x, 179b2 i n. 2.

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS: *reembre*, *reembre*, *reembre*, *reemut*, *remut*, *redimur*, *rençó*, *redemçó*, *reemció*, *remçó*, *reemçó*, *remçonar*, *redempció*, *remença*, *reemença*, *resemença*, *els remences*, *redemptor*, *remtor*, *redemptorista*, *irredempt*, *irredemptisme*, *irredentisme*, *irredimible*, *corredemptor*, *eximir*, *eximent*, *eximible*, *exempt*, *eximiment*, *exemptar*, *eximi*, *dirimir*, *diriment*, *dirimible*, *dirimidor*, *peremptori*, *peremptòriament*, *peremptorietat*, *perempció*

Redingot, pres del fr. *redingote* 'levita' [1725]. i aquest, de l'angl. *riding-coat* 'jaqueta per muntar a cavall'; contaminat per *rancot*, *rengo* (RANC). *ringot*.

Redissa, 'corda per subjectar certes veles i aparells nàutics' mall., derivat de ARRIDAR, del mateix origen germànic que s'explica en el DCEC/DECH (I, 354-5; II, 636).

Rèdit, *redituable*, *reditual*, *redituar*, V. *trànsit* *Rediuu*, V. *viure* *Redobar*, de *adobar* en el sentit de 'arreglar', 'fertilitzar' *Redoblada*, *redoblament*, *redoblant*, *redoblar*, *redoble*, *redoblec*, *redoblejar*, *redoblet*, *redobló*, V. *dos* *Redol*, *redola*, *redolar*, *redolejar*, V. *roda* *Redolent*, V. *oldre* (OLOR), o intensiu de *dolent* *Redolí*, V. *roda* *Redolta*, *redoltar*, V. *tòrcer*